

Magdalena Stawicka

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA POLSKI

Rozdział 2.

**Zagraniczne inwestycje bezpośrednie
w krajach Europy Środkowowschodniej**

 GEDWU.PL

WYDAWNICTWA FACHOWE

Recenzent: prof. zw. dr hab. Marian Noga

© Copyright do wydania polskiego CeDeWu Sp. z o.o.
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Zabronione jest kopiowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie w jakimkolwiek celu oraz postaci bez pisemnej zgody autora i wydawcy.

Wydawnictwo CeDeWu oraz autor dołożyli wszelkich starań, aby treści zawarte w niniejszej publikacji były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak odpowiedzialności za ich wykorzystanie ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw autorskich oraz za skutki działań wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Projekt okładki: Agnieszka Natalia Bury

DTP: CeDeWu Sp. z o.o.

Wydanie I papierowe (dodruk), Warszawa 2011
ISBN 978-83-60089-40-8

Wydanie I elektroniczne, Warszawa 2014
ISBN 978-83-7941-024-8 (Rozdział 2)

Wydawca: CeDeWu Sp. z o.o.

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47/49

e-mail: cedewu@cedewu.pl

Redakcja wydawnictwa: (4822) 374 90 20 lub 22

Fax: (4822) 827 38 89

Księgarnia Ekonomiczna

00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47

Tel.: (4822) 396 15 00...01

Fax: (4822) 827 38 89

Ekonomiczna Księgarnia Internetowa

www.cedewu.pl

www.4books.pl

Made in Poland

Spis treści

Wprowadzenie	7
-------------------------------	----------

Rozdział 1

Rola inwestycji zagranicznych we współczesnej gospodarce	9
1.1. Formy międzynarodowej ekspansji gospodarczej	9
1.2. Ogólna charakterystyka inwestycji zagranicznych – bezpośrednie inwestycje zagraniczne i inwestycje portfelowe.	15
1.2.1. Pojęcie inwestycji i inwestora	15
1.2.2. Definicje inwestycji zagranicznych	17
1.2.3. Formy prowadzenia działalności gospodarczej z udziałem inwestora zagranicznego.	23

Rozdział 2

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w krajach Europy Środkowoschodniej	29
2.1. Zainteresowanie inwestorów zagranicznych lokowaniem kapitału na świecie i w Europie Środkowoschodniej	29
2.2. Rozmiary i struktura inwestycji zagranicznych na świecie	33
2.3. Stan, struktura oraz tendencje zmian bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Europie Środkowoschodniej.	40
2.4. Charakterystyka inwestycji zagranicznych w krajach Europy Środkowoschodniej	49
2.4.1. Kraje CEFTA	50
2.4.2. Kraje BFTA	69
2.4.3. Europejskie kraje Wspólnoty Niepodległych Państw	77
2.4.4. Pozostałe państwa Europy Środkowoschodniej	87

Rozdział 3

Znaczenie i skala bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce	91
3.1. Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla Polski	91
3.2. Rozmiar i struktura bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce	98
3.2.1. Napływ i stan bezpośrednich inwestycji zagranicznych	98
3.2.2. Struktura geograficzna bezpośrednich inwestycji zagranicznych	105
3.2.3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w sektorach gospodarki	108
3.2.4. Struktura regionalna (terytorialna) inwestycji zagranicznych w Polsce	109
3.2.5. Prywatyzacja a kapitał zagraniczny w Polsce	112

Rozdział 4

Warunki i motywy podejmowania działalności przez inwestorów

zagranicznych na polskim rynku	117
4.1. Warunki napływu i działalności kapitału zagranicznego w Polsce	117
4.1.1. Ekonomiczne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce.	117
4.1.2. Społeczne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce.	120
4.1.3. Polityczne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce.	122
4.1.4. Uwarunkowania prawno-administracyjne bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce	124
4.2. Motywy inwestowania oraz bariery utrudniające inwestowanie	135
4.3. Motywy podejmowania działalności gospodarczej w Polsce	143
4.3.1. Cel, założenia i metodyka badań	143
4.3.2. Wyniki badań ankietowych	144

Rozdział 5

Ocena atrakcyjności inwestowania w krajach Europy Środkowowschodniej.

5.1. Atrakcyjność krajów Europy Środkowowschodniej.	159
5.2. Ocena atrakcyjności inwestowania w krajach Europy Środkowowschodniej – analiza własna	167
5.3. Mapa atrakcyjności i ryzyka inwestycyjnego krajów Europy Środkowowschodniej	185

Rozdział 6

Kierunki działań samorządów lokalnych sprzyjające podnoszeniu atrakcyjności inwestycyjnej Polski dla inwestorów zagranicznych.	193
6.1. Atrakcyjność inwestycyjna województw	195
6.2. Oferta województw dla inwestorów zagranicznych.	200
6.2.1. Województwo dolnośląskie	200
6.2.2. Województwo kujawsko-pomorskie	202
6.2.3. Województwo lubelskie	203
6.2.4. Województwo lubuskie	204
6.2.5. Województwo łódzkie	204
6.2.6. Województwo małopolskie.	205
6.2.7. Województwo mazowieckie.	206
6.2.8. Województwo opolskie.	208
6.2.9. Województwo podkarpackie	209
6.2.10. Województwo podlaskie.	209
6.2.11. Województwo pomorskie	210
6.2.12. Województwo śląskie	211
6.2.13. Województwo świętokrzyskie.	212
6.2.14. Województwo warmińsko-mazurskie.	213
6.2.15. Województwo wielkopolskie	213
6.2.16. Województwo zachodniopomorskie.	214
6.2.17. Regiony polskie	216
6.3. Polityka regionalna a atrakcyjność województw i podregionów	217
Zakończenie.	221
Aneks	229
Bibliografia	237

Wprowadzenie

„Musimy się starać, bo jesteśmy ostatni”

Ministerstwo Gospodarki i Pracy
„Aspekty konkurencyjności gospodarki Polski”

Jedną z istotniejszych cech współczesnej gospodarki, jaka pojawiła się w ostatnich latach, jest proces umiędzynarodowienia działalności gospodarczej, polegający na tworzeniu powiązań przedsiębiorstw lokalnych z firmami zagranicznymi. Powiązania te mogą przyjmować różne formy, od bardzo prostych, jakim jest na przykład eksport, do bardzo skomplikowanych. Jednym z najczęściej spotykanych sposobów wejścia na rynki zagraniczne jest lokowanie na nich działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwo w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) są jednym z głównych czynników sprzyjających globalizacji życia gospodarczego oraz najbardziej widocznym efektem postępującej globalizacji światowej. W latach 90. gospodarki większości krajów Europy Środkowowschodniej przeszły transformację systemową, zliberalizowały przepisy regulujące funkcjonowanie inwestycji zagranicznych, a co za tym idzie otworzyły się one na rynki międzynarodowe. Otwarcie się granic tych państw, których rynek był mało nasycony produktami, a siła robocza oraz czynniki produkcji bardzo tanie, spowodowało wzmożone zainteresowanie inwestorów zagranicznych Europą Środkowowschodnią. W obszarze tego zainteresowania znalazła się również Polska, która oferowała inwestorom duży i chłonny rynek, doskonałe położenie geograficzne zapewniające bliskość rynków wschodnich oraz tanią siłę roboczą. Czynniki te przyciągnęły duże koncerny zachodnie, które lokując swój kapitał liczyły na duże zyski w przyszłości. Jednakże, z punktu widzenia atrakcyjności dla inwestorów zagranicznych, Polska w pierwszej połowie lat 90. ustępowała miejsca Czechom i Węgrom. Głównymi przeszkodami w powiększaniu wielkości inwestycji były przede wszystkim: brak stałego i spójnego systemu prawnego, niepewna sytuacja społeczno-polityczna, przestarzały system bankowy oraz brak możliwości nabywania ziemi przez cudzoziemców. Sytuacja ta wyraźnie uległa zmianie w drugiej połowie lat 90., co spowodowało, że Polska stała się liderem wśród krajów przyjmujących inwestycje zagraniczne w Europie Środkowowschodniej.

W 2000 roku Polska była liderem wśród krajów Europy Środkowowschodniej w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych i ulubieńcem inwestorów zagranicznych. Przyciągała przede wszystkim dużym, 38-milionowym rynkiem i znacznie szybszym tempem wzrostu gospodarczego niż pozostałych krajów tego regionu. Przez ostatnie 13 lat do Polski trafiło ponad 60 mld USD w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych, czyli 1/5 wszystkich inwestycji w Europie Środkowowschodniej. Od roku 2001 wielkość tego napływu zaczęła zmniejszać się, ponieważ inwestorzy zagraniczni częściej zaczęli lokować swój kapitał u „sąsiadów” – w Czechach i na Węgrzech. Jednakże w roku 2004 napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski wyniósł 6,1 mld USD, co pozwoliło Polsce ponownie zająć miejsce lidera wśród wszystkich krajów Europy Środkowowschodniej pod względem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Taka sytuacja trwa do dziś ...

Dla potrzeb niniejszej publikacji w roku 2004 przeprowadzono badanie ankietowe pt. „Atrakcyjność inwestycyjna Polski dla inwestorów zagranicznych” wśród wszystkich firm z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce. Dało ono odpowiedzi na nurtujące pytania, dlaczego inwestorzy zagraniczni wybierają Polskę jako miejsce lokowania swojej działalności, a także, jakie czynniki są dla nich ważne lub nieważne przy podejmowaniu takiej decyzji. Ponadto, przeprowadzona analiza statystyczna atrakcyjności inwestycyjnej wszystkich krajów Europy Środkowowschodniej na podstawie dostępnych danych makroekonomicznych pokazała, które kraje są najatrakcyjniejsze dla inwestorów zagranicznych, a które muszą jeszcze wiele zrobić, aby dorównać liderom.

Polska gospodarka została przeanalizowana pod względem wielu aspektów. Autorka starała się pokazać jej mocne, ale również i słabe strony. Czy jako lider w przyciąganiu bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest rzeczywiście najlepsza?

Ocenę tego pozostawia już Autorka Czytelnikowi ...

Rozdział 2

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w krajach Europy Środkowowschodniej

2.1. Zainteresowanie inwestorów zagranicznych lokowaniem kapitału na świecie i w Europie Środkowowschodniej

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne były znane już w średniowieczu i występowały w postaci faktorii zakładanych na obcym terytorium. Jednakże międzynarodowy przepływ kapitału rozwinął się na szeroką skalę w XIX wieku, w związku z potrzebami szybko wzrastającej produkcji przemysłowej w krajach Europy Zachodniej⁵⁹. Przepływ kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych nie następował równomiernie, zmieniała się zarówno jego wielkość, jak i struktura geograficzna. Do I wojny światowej głównymi eksporterami kapitału były niektóre kraje europejskie i Stany Zjednoczone. Eksport kapitału w 1913 roku osiągnął 44 mld USD, a największymi inwestorami była Wielka Brytania (18 mld USD), która inwestowała przede wszystkim w Kanadzie, Australii, RPA, Indiach i Stanach Zjednoczonych. Innym krajem w grupie największych inwestorów była Francja, która wyeksportowała 9 mld USD i Niemcy 5,8 mld USD. Oba te kraje w głównej mierze lokowały swój kapitał w krajach europejskich, z tym, że Francja ponad 1/4 swego kapitału wyeksportowała do Rosji, a Niemcy 12,8% do Austro-Węgier. Stany Zjednoczone natomiast w 1913 roku zainwestowały ponad 3,5 mld USD w kraje europejskie⁶⁰.

Zróżnicowanie wyboru krajów swoich inwestycji zależało głównie od przyczyn ekonomicznych. Wielka Brytania skupiła swoją uwagę na krajach zamorskich z uwagi na brak dostępu na własnym rynku do artykułów spożywczych i potrzebę eksploatacji surowców dla przemysłu. Z takiego samego powodu, a mianowicie braku surowców oraz artykułów rolnych, Francja oraz Niemcy inwestowały w Europie Wschodniej.

⁵⁹ L. Balcerowicz i inni, *Międzynarodowe przepływy...*, s. 102-103.

⁶⁰ A.B. Kisiel-Łowczyc, *op. cit.*, s. 128.

Po I wojnie światowej ekspansja kapitałowa Europy Zachodniej uległa obniżeniu, wzrósł natomiast eksport kapitału ze Stanów Zjednoczonych do krajów Europy Wschodniej. Inwestycje zagraniczne pojawiły się we wszystkich krajach, a skala tego zjawiska była różna w zależności od państwa i tak na przykład w Albanii czy Bułgarii był to ułamek tego, co w Czechosłowacji czy Polsce⁶¹.

Czas pomiędzy I a II wojną światową spowodował dalsze kurczenie się bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Europie Środkowej i Wschodniej. Powodem tego było to, że w okresie wojennym wiele przedsiębiorstw uległo zniszczeniu i ich naprawa, bądź odbudowa wymagała znacznych nakładów finansowych, a w tym okresie środki pieniężne uległy deprecjacji. W okresie wojny w krajach Europy Zachodniej i Stanach Zjednoczonych bardzo silnie rozwinęła się technika, natomiast kraje Europy Wschodniej, w tym i Polska nie posiadały nowoczesnych fabryk, a jedynie nadmiernie eksploatowały posiadane urządzenia. Inwestorzy zagraniczni woleli lokować swoje kapitały w bankach szwajcarskich i angielskich, a nie inwestować w kraje wschodnie, by do minimum ograniczyć ryzyko przed poniesieniem straty⁶².

Po II wojnie światowej wielkość i struktura inwestycji bezpośrednich ulega kolejnym zmianom. Najbardziej popularną formą inwestowania stały się lokaty bezpośrednie. Większość lokat kapitałowych zostaje przeniesiona z krajów słabo rozwiniętych do krajów uprzemysłowionych, które stają się głównymi dostawcami i odbiorcami kapitału. Na te kraje po II wojnie światowej przypada aż 75% ogółu zagranicznych inwestycji bezpośrednich⁶³. Okres powojenny można podzielić na dwa etapy⁶⁴. Pierwszy etap to lata 1945-1957, wystąpiły wówczas silne restrykcje dotyczące handlu międzynarodowego oraz międzynarodowych obrotów kapitałowych, a kraje europejskie były jedynie importerami netto kapitału, ustępując miejsca Stanom Zjednoczonym. Drugi etap to lata 1958-1968, okres stabilizacji gospodarki światowej i liberalizacji handlu oraz obrotów kapitałowych. Nastąpił wówczas wzrost ilości firm międzynarodowych eksportujących swoje towary za granicę.

W okresie powojennym pierwsze miejsce pod względem wielkości zrealizowanych inwestycji zagranicznych zajęły Stany Zjednoczone, których udział w zagranicznych lokatach bezpośrednich w świecie wyniósł ponad 60%. W następnych latach udział ten stopniowo malał i w 1984 roku osiągnął poziom 39% na skutek zwolnienia dynamiki wywozu kapitału z USA od początku lat 60. oraz jednoczesnego przyspieszania tempa wzrostu inwestycji bezpośrednich za granicą dokony-

⁶¹ Z. Dobrosiewicz, *Foreign Investment in Eastern Europe*, London and New York 1992, s. 20.

⁶² Z. Landau, J. Tomaszewski, *Kapitały obce w Polsce 1918-193. Materiały i dokumenty*. Książka i wiedza, Warszawa 1964, s. 14-16.

⁶³ A.B. Kisiel-Łowczyc, *op. cit.*, s. 128-135.

⁶⁴ *Ibidem*.